

การใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

The Development of Public Mind by Using Yonisomanasikarn Training Program of Mathayomsuksa Students III

โกวิท พงษ์ภักดี (Kowit Pongpakdee) *

ฉันทนา กล่อมจิต (Chantana Klomjit) **

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental design) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ก่อนและหลังการทดลอง และเพื่อเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะและนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) กลุ่มทดลองได้รับฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ๆ ละประมาณ 50 - 60 นาที จำนวน 12 ครั้ง และกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบวัดจิตสาธารณะ มีความเชื่อมั่น .84 และ 2) โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิลคอกซัน (The Wilcoxon Match Paired Signed-Rank Test) และแมน วิทนี ยูเทส (The Mann-Whitney U Test) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ร่วมโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ หลังการทดลองมีคะแนนจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนทดลองและกลุ่มทดลองมีคะแนนจิตสาธารณะสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Abstract

This research was a Quasi-Experimental Research. The objectives were : 1) to compare the effect of development Public Mind by using Yonisomanasikarn Training Program of Mathayomsuksa students III. and 2) to compare the Public Mind scores of Mathayomsuksa 3 students who participated and did not participated in using Yonisomanasikarn Training Program to development their Public Mind. The samples were 20 Mathayomsuksa students III at Tejsabanwatglang school, Amphoe Muang, Khonkaen Province, studying during the first semester of 2009 school year, They were randomly grouped to experimental group and control group, 10 students each. The experimental group attended 10 sessions, three times a

คำสำคัญ: จิตสาธารณะ โยนิโสมนสิการ

Key Words: Public Mind, Yonisomanasikarn

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

week, each session, lasts 50-60 minutes of training while the control group did not. The instruments were 1) The Public Mind Test with reliability coefficient of .84, 2) The Yonisomanasikarn Training Program for developing the Public Mind. The Wilcoxon Match Paired Signed-Rank Test and the Mann-Whitney U Test were used for data analysis. The results showed that, after the experiment was completed, the students participating in Yonisomanasikarn Training Program got post-test higher than pre-test scores in the Public Mind and the experimental group got their scores higher than the control group at the .05 level of significance.

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมในปัจจุบันมีการแข่งขันรุนแรงขึ้น ทำให้ผู้คนจำนวนมากต่างมุ่งกอบโกยผลประโยชน์อย่างเห็นแก่ตัว ไม่สนใจว่าผู้อื่นจะได้รับความสะดวกหรือไม่ รวมทั้งขาดความสนใจในภาพรวมของประเทศ เนื่องจากคิดว่าตนเองไม่ได้มีส่วนรับผิดชอบโดยตรงกับเรื่องนั้นๆ แม้จะรู้ว่าจะเกิดผลเสียอย่างไรก็ตามมาตามมาก็ตาม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546) สถาบันต่างๆ ในสังคม ซึ่งทำหน้าที่หล่อหลอมทางสังคมให้กับเด็กและเยาวชนนั้นขาดประสิทธิภาพในการดำเนินการและขาดการบูรณาการร่วมกัน พ่อแม่ผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบปล่อยปละละเลย เพราะสภาวะทางเศรษฐกิจบีบบังคับ ทำให้ต้องแก่งแย่งแข่งขันกันทำมาหากินเพื่อความอยู่รอด จนมองข้ามความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และการสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับบุตรหลานของตน แม้แต่หลักสูตรการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานทุกระดับชั้น ยังขาดการสอดแทรกในเรื่องการสร้างจิตสำนึก และคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และเป็นแบบแผน (ทักษิณีย์ สาแก้ว, 2551)

สุริยเดว ทรีปาตี หัวหน้าคลินิกวัยรุ่น สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี ได้ศึกษาวิจัยเรื่องคุณภาพวัยรุ่น: กรณีศึกษานักเรียนสายสามัญและสายอาชีพ ในเขตกรุงเทพฯ ชลบุรี เชียงใหม่ นครราชสีมา และสงขลา จำนวน 3,000 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเด็กมีผลการเรียนเฉลี่ย 3.00 อีกจำนวน 25 เปอร์เซ็นต์ได้เกรดเฉลี่ย 3.5 และเด็กจำนวน 90 เปอร์เซ็นต์จะอยู่กับพ่อแม่และครอบครัวที่อบอุ่น แต่เด็กถูกหล่อหลอมจากครอบครัวให้เน้นการเรียนเป็นหลัก เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้พ่อแม่พอใจ แต่ไม่มีจิตสำนึก ทำให้เด็กแบ่งเป็น 2 ชั้น กลุ่มที่เรียนเก่งก็จะเกาะกันไป แต่เด็กที่เรียนไม่เก่งก็พยายามทำพฤติกรรมเสียๆ ต่างๆ เพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคมของตนเองขึ้นมา (ประชาติ, 2549)

ดังนั้นวิกฤติการขาดจิตสำนึกของประชาชนทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของคนไทย การย่อยหย่อนในศีลธรรม การขาดระเบียบวินัย มีการเอาใจเอาเปรียบและเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีการเบียดเบียนทำลายสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและสาธารณสุขของส่วนรวมต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2546) เพราะฉะนั้นหากเราไม่ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมหรือจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับคนรุ่นใหม่แล้ว ย่อมมาเป็นห่วงสังคมไทยในอนาคต ที่จะเต็มไปด้วยการแก่งแย่งและความเห็นแก่ตัวอย่างรุนแรง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546) จิตสำนึกจึงเป็นลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองดีของประเทศเพราะบุคคลที่มีจิตสำนึกจะเป็นผู้ที่ตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องดูแลรักษาทรัพยากรสมบัติส่วนรวมของสังคม และตระหนักในสิทธิของตนเอง ไม่ล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ, 2547) ถ้าบุคคลมีจิตสำนึกบกพร่องจะมีผลกระทบต่อหลายระดับทั้งต่อตนเอง ครอบครัว องค์กร ชุมชนประเทศชาติ และผลกระทบต่อระดับโลกตามมา จิตสำนึกจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะสังคมปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูง ผู้คนต่างมุ่งหวังในการแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง เพิกเฉยต่อส่วนรวม ความคิดอยากมีสังคมที่ดีไร้ไข ความคิดใหม่สำหรับคนไทย (อัญชลี ยิ่งรักพันธุ์, 2550) ดังนั้นควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับบุคคลในชาติโดยเฉพาะในเด็ก เพราะเด็กเป็นวัยที่ผู้ใหญ่สามารถปลูกฝังลักษณะอันดีงามได้ และสามารถเกิดขึ้นได้ง่ายกว่าทำในวัยผู้ใหญ่ (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ, 2547)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ที่เน้นการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญได้แก่ ยุทธศาสตร์การพั

พัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม นำความรู้ ควบคู่กับการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิทธิ และหน้าที่ของพลเมืองดี นอกจากนี้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 ได้กำหนดว่า ให้เด็กและเยาวชนมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งกฎเกณฑ์และกติกาในสังคม ให้มีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในการทำงานสุจริต ให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นโดยมีจิตสำนึกในการให้ และการอาสาสมัคร และรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ ซึ่งแนวทางที่จะให้นักเรียนพัฒนาตนเองและมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมได้นั้น จะต้องปลูกฝังจิตสำนึกโดยการพัฒนาความคิดของนักเรียนให้เห็นถึงความสำคัญของประโยชน์เพื่อส่วนรวม

พระธรรมปิฎก (2545) กล่าวว่า การที่จะทำให้มนุษย์มีการพัฒนาได้นั้น เกิดจากปัจจัยหลายประการ การสร้างทักษะการคิด จึงเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาที่จะทำให้เด็กเป็นพลเมืองดี มีจิตสำนึก สร้างสรรค์สังคมได้ และการสร้างทักษะการคิดตามแนวพุทธธรรมด้วยกระบวนการต้นแบบโยนิโสมนสิการเป็นสิ่งที่ตั้งอยู่บนฐานของความจริงที่ว่าสภาวะจิตใจของมนุษย์มีส่วนสัมพันธ์ต่อการแสดงออกด้านพฤติกรรมมนุษย์ทั้งในด้านการกระทำ วจีกรรม และมโนกรรม ซึ่งหากจิตใจมีการอบรม ฝึกฝน และสร้างทักษะให้เกิดวิธีคิดอย่างถูกต้องดีแล้ว ก็จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดจิตสำนึกและคุณลักษณะทางพฤติกรรมได้ (ณกมล ขาวปลายนา, 2544) สอดคล้องกับเจษฎา หนูรูน (2551) ศึกษาปัจจัยจิตลักษณะที่ส่งผลต่อจิตสำนึกของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสาธิตในสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ด้านสติปัญญาส่งผลทางบวกต่อจิตสำนึกโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

การฝึกให้มีสติปัญญาตามนัยพุทธธรรมคือวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดไตร่ตรองอย่างแยบคาย การคิดเชิงวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ผู้ฝึกฝนคิดด้วยวิธีนี้ย่อมครบถ้วนสามารถพัฒนาตนเองเป็นผู้มีจิตสำนึกได้ ทั้งนี้เพราะหลักของโยนิโสมนสิการเป็นการรู้จักคิด คิดให้เห็นความเชื่อมโยงตามเหตุตามปัจจัย ความรู้สึก การรับรู้ การตีความและการแสดงออกของบุคคลในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยหลักของสัมปชัญญะ 4 ได้แก่ ความรู้ตัว ความรู้ทั่ว ความรู้จัก และตระหนักในการกระทำ เมื่อทำไปแล้วเกิดประโยชน์ใด

หรือไม่ เลือกปฏิบัติในสิ่งที่จะอำนวยประโยชน์ที่เหมาะสมแก่สุขภาพใจ เหมาะกับกาลเทศะ ซึ่งลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัวบ่งชี้ให้เป็นผู้มีจิตสำนึกได้ (พระธรรมปิฎก, 2543) สอดคล้องกับดวงมณี จงรักษ์ (2549) กล่าวว่า การรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการและใช้ชีวิตตามแนวทางของมรรคมงคล 8 จะเอื้อให้ชีวิตดำเนินไปด้วยดี ไม่ไหลไปตามกระแสหรือไม่ทวนกระแสจนชีวิตหาความสุขสงบไม่ได้ ดังนั้นในการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นสิ่งที่ควรทำให้เกิดกับเด็ก ซึ่งกระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการมี 10 วิธี แต่ละวิธีมีความเกี่ยวข้องและคล้ายกัน ประกอบกับบางวิธีมีความลึกซึ้งเพื่อมุ่งขจัดกิเลสลดการเห็นแก่ตัวในสังคม จึงควรที่จะนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาจิตสำนึกโดยใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นวัยที่มีความสามารถพัฒนาความคิดได้ เพราะรู้ได้ว่าสิ่งที่กระทำอย่างไรผิดหรือถูก ตามทฤษฎีของเพียเจท์ จะอยู่ระยะที่ 4 เรียกว่าระยะ The formal operational period (อายุ 12-15 ปี) โดยมีพัฒนาการด้านความคิดของนักเรียนสามารถที่จะสร้างสมมติฐานเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้วเก็บข้อมูลอย่างมีระบบ เพื่อตรวจสอบสมมติฐานนั้น นักเรียนที่มีพัฒนาการในระยะนี้จะสามารถเปรียบเทียบอย่างมีระบบเพื่อกำหนดว่าสิ่งใดถูกต้อง สามารถให้เหตุผลได้ว่าอะไรไม่จริงหรืออะไรไม่มีตัวตน

สำหรับการเลือกใช้สถานที่ครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเอาโรงเรียนเทศบาลวัดกลาง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นเป็นสถานที่วิจัย เพราะมีพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมือง และสภาพทั่วไปของนักเรียนจะมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน ทำให้มีความแตกต่างกันในด้านจิตสำนึก ดังนั้นหากมีการศึกษาวิจัยในเรื่องจิตสำนึกก็จะก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในจิตสำนึก ของเยาวชนของประเทศไทยได้ และสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในทางพัฒนาคุณลักษณะอื่น ๆ ได้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสำนึกก่อนและหลังการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการคิด

แบบโยนโยนสนธิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะและนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนโยนสนธิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ

คำถามในการวิจัย

โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนโยนสนธิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ สามารถพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้หรือไม่

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Design) โดยการทดลองก่อนและหลังของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระหว่างการดำเนินการวิจัย

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

	O1	X	O2
	Oc1		Oc2
X แทน	โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนโยนสนธิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ		
O1 แทน	การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง		
O2 แทน	การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง		
Oc1 แทน	การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุม		
Oc2 แทน	การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม		

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 360 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลวัดกลาง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โดยใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน ให้นักเรียนทำแบบวัดทำแบบวัดจิตสาธารณะเพื่อคัดเลือกนักเรียนได้คะแนนจิตสาธารณะต่ำกว่าเกณฑ์ 50 เปอร์เซ็น และสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ได้จำนวน 20 คน จากนั้นแบ่งกลุ่มโดยใช้วิธีจับคู่สุ่มนักเรียนที่มีคะแนนใกล้เคียงกัน กลุ่มละ 10 คน และสุ่มแบบง่ายเพื่อเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย

2 ประเภท คือ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาจิตสาธารณะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ

แบบวัดจิตสาธารณะ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีค่า 5 ระดับจำนวน 35 ข้อ และหาคุณภาพของแบบวัดโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 แบบวัดนี้พัฒนาจากแนวคิดของหุทธิชัย อาจปฐ (2544) มีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ จิตสาธารณะด้านความคิดและด้านพฤติกรรม ดังนี้

1. จิตสาธารณะทางด้านความคิด คือ

- การตระหนักรู้ถึงปัญหา ได้แก่ การแสดงวิสัยทัศน์ การวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ และรับรู้ความสามารถของตนในการผลักดัน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

- ความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การมีความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทร และสามัคคี เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่น

2. จิตสาธารณะทางด้านพฤติกรรม คือ

- ความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ มีการทุ่มเทและอุทิศตน มุ่งปฏิบัติเพื่อส่วนรวม และทำประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยไม่เอาผลประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง

- ด้านการลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม การเข้าเครือข่ายในการทำกิจกรรมทางสังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาจิตสาธารณะ คือ

โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนโยนสนธิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ จำนวน 12 ครั้ง แต่ละครั้งใช้เวลา 50-60 นาที โดยพัฒนาโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนโยนสนธิการมาจาก วลีนา ฉลากบาง (2548) ประกอบกับการใช้หลักการคิด 3 ประการ ในการเลือกใช้วิธีคิดแบบโยนโยนสนธิการ 5 วิธี กล่าวคือ การมองที่เหตุ ได้แก่ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบการมองที่ผล ได้แก่ วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก และวิธีคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม และการแก้ปัญหาได้แก่ วิธีคิดแบบอริยสัจ การตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมฯ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้อง (Index of Concordance: IOC) ได้ค่าเท่ากับ 1.0 แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองใช้

แล้วปรับปรุงอีกครั้งก่อนนำไปเก็บข้อมูล คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบวัดจิตสาธารณะ และนำกลุ่มทดลองได้เข้าโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ โดยจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง รวมเป็นเวลา 4 สัปดาห์ติดต่อกัน และหลังการทดลอง ให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ทำแบบวัดจิตสาธารณะ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หลังการทดลอง กลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ มีคะแนนจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะดัง ตารางที่ 1

2. กลุ่มทดลองมีคะแนนจิตสาธารณะ

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนจิตสาธารณะก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มทดลอง		N	MR	SR	P-value
ก่อนการทดลอง	NR	1	1.00	1.00	.007*
หลังการทดลอง	PR	9	6.00	54.00	

*P < .05

จากตารางที่ 1 คะแนนจิตสาธารณะก่อนการทดลองและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองมีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนจิตสาธารณะหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	MR	SR	P-value
กลุ่มทดลอง	10	14.25	142.50	.003*
กลุ่มควบคุม	10	6.75	67.50	

*P < .05

สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยทั้ง 2 ข้อ คือ ข้อที่ 1 นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะมีคะแนนจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะและสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ มีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่น่าแนวคิด โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการไปพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น ๆ เช่น ความสามารถ

ในการคิดแก้ปัญหา (เมตตา สิงห์กระโจม, 2545 และ อุไรรักษ์ หินทอง, 2550) การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (ศิริทรัพย์ สุขกระจ่าง, 2548 และปิยธิดา เลื่อนพลับ, 2550) และพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของ (ลักษณะ สกฤตทอง, 2550) ทั้งนี้เพราะหลักการของโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะนั้น ผู้วิจัยได้สร้างจากหลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 3 ประการ และใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 5 วิธี กล่าวคือ การมองที่เหตุ ได้แก่ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ การมองที่ผล ได้แก่ วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก และวิธีคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม และการแก้ปัญหา ได้แก่ วิธีคิดแบบอริยสัจ โดยการจัดกิจกรรมที่ทำให้ให้นักเรียนฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะได้ ซึ่งเริ่มต้นจากการสร้างสัมพันธภาพด้วยกิจกรรมเปิดใจเปิดกลุ่มระหว่างผู้วิจัย

และนักเรียนและได้รับการฝึกการคิดอย่างมีส่วนร่วม โดยใช้สื่อเป็นสิ่งเร้า ได้แก่ เพลง วีดิทัศน์ นิทาน กรณีตัวอย่าง ข่าวปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ฯลฯ เป็นต้น สารเนื้อหาของสื่อทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ ตระหนักรู้ให้มีความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาที่เป็นเรื่องส่วนรวมมากขึ้น พร้อมทั้งจะเป็นผู้มีจิตสำนึกต่อปัญหาที่เป็นสาธารณะต่าง ๆ ได้ ซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้นักเรียนมองเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และตระหนักรู้ถึงปัญหา เป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ คิดหาเหตุผล ทำให้มองเห็นผลกระทบที่ตามมาเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของมนุษย์ต่าง ๆ สามารถระบุถึงคุณโทษที่จะเป็นผลกระทบต่อตนเองได้ ตลอดจนสามารถคิดหาวิธีในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ โดยใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดแบบโยนิโสมนสิการนำไปสู่การคิดและการรับรู้ข้อมูล สามารถมองเห็นเหตุของปัญหา มองเห็นผลที่ตามมา และค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้ เป็นไปตามกระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 5 วิธี นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยการระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม และแสดงวิทัศน์ เพื่อให้ให้นักเรียนได้แสดงออกถึงองค์ความรู้ที่ได้ ตลอดจนแสดงเป็นผู้มีจิตสาธารณะได้

ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการสามารถเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ และนักเรียนที่ได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ มีคะแนนจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนได้รับการฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่ประสงค์*.

กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

เจษฎา หนูอุ่น. (2551). *ปัจจัยจิตลักษณะที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3*

โรงเรียนสาธิตในสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและสถิติทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณกมล ชาวปลายนา. (2544). *การศึกษาทั่วไป เพื่อการสร้างสรรค์ความเป็นไทย ในศตวรรษที่ 21*

กระบวนการทัศน์ในพุทธศาสนาดำเนินการด้วยสารัตถแห่งจิตตนโกศล (ปรัชญาญาณเชิงความคิด)

ทฤษฎีการสร้างทักษะความคิดแบบโยนิโสมนสิการ. ศูนย์วิชาการทั่วไป มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ทัศนีย์ สาแก้ว. (2551). *การพัฒนาศักยภาพควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนไทย*.

กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยยุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย.

และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

การนำไปใช้ ผู้ที่จะใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ จะต้องฝึกตนให้เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในกลไกการทำงานของโยนิโสมนสิการ และความสัมพันธ์ระหว่างปรโตโฆษะหมายถึง การได้รับฟังหรือรับรู้ข้อมูลที่มาจากบุคคลอื่น (กัลยาณมิตรหรือเพื่อนที่ดี) อนึ่งกระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการประกอบด้วยขั้นตอนในการคิดและความสามารถหลาย ๆ ประการ ซึ่งต้องได้รับการฝึกฝนเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง

การทำวิจัย

1. การพัฒนาโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อื่น ๆ

2. การศึกษาปัจจัย/ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีผลต่อการสร้างจิตสาธารณะ เช่น สภาพครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

3. การวิจัยติดตามผล ความคงทนภายหลังจากการพัฒนาจิตสาธารณะ ด้วยโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในเรื่องผลของพฤติกรรม และระยะเวลา เป็นต้น

4. เปรียบเทียบวิธีการพัฒนาจิตสาธารณะ สาธารณะ ด้วยโปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ กับเทคนิควิธีการอื่น ๆ เช่น กระบวนการกลุ่ม การใช้สถานการณ์จำลอง การสร้างตัวแบบ เป็นต้น

- ประชาไท หนังสือพิมพ์ออนไลน์. (2549). **วัยรุ่นไม่มีจิตสาธารณะเหตุพ่อแม่บีบให้คิดแต่เรียน.**
ค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2552, จาก <http://www.prachatai.com/journal/2006/12/10964>
- ปิยธิดา เลื่อนพลับ. (2550). **การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 4 จังหวัดขอนแก่น.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนวและให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระธรรมปัญญ (ป.อ. ปยุตโต). (2545). **พุทธศาสนกับการแนะแนว.** พิมพ์ครั้งที่ 7.
กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2543). **ถึงเวลา มารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่.** กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ โรงพิมพ์การศาสนา.
- เมตตา สิงห์กระโจม. (2545). **ผลของการใช้กิจกรรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ลักษณา สกุลทอง. (2550). **การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้โปรแกรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนวและให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ. (2547). **รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะการศึกษาระยะยาว.** เอกสารประกอบการประชุมสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัลนิกา ฉลากบาง. (2548). **การพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการและการบริโภคด้วยปัญญาของนักศึกษาลำดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. (2546). **เพื่อสังคม.** วารสารการศึกษา.
- ศิริทรัพย์ สุขกระจ่าง. (2548). **ผลการใช้กิจกรรมฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- หฤทัย อาจปฐ. (2544). **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิตและความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล.** วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. (สไตท์สนศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุไรรักษ์ หินทอง. (2550). **การพัฒนาการคิดแก้ปัญหาโดยใช้โปรแกรมฝึกวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนวและให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัญชลี ยิ่งรักพันธุ์. (2550). **ผลการใช้สถานการณ์จำลองผสานกับเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.